

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 3.

Lördagen den 17 Januari

1874.

Svensk-norska mellanrikslagen.

Föreningen mellan Sverige och Norge fyller i år sitt sextionde år, och det är förhoppning att båda rikena skola fira detta minne på ett sätt som är den stora händelsen värdigt och för folken nyttigt. Det är ingen lätt sak att uppgöra fördrag mellan två folk, så ömtåliga om sin sjelfständighet som det svenska och det norska, och skulle unionens beskaffenhet bedömmas endast efter pappersurkunder, blefve omdömet icke särdeles smickrande. Det förslag till en ny föreningsakt som senast för tre år sedan framlades för båda ländernas riksförsamlingar förkastades af norska stortinget med 92 röster mot 17, och denna starka majoritet förklarade så tydligt som det var möjligt, att den ville lefva i godt förhållande till Sverige, utan att i någon mon tillknyta de band som nu förena de båda rikena. Om det befunnits svårt, eller rättare sagdt omöjligt, att gifva en ordnad form åt den politiska sidan af föreningen och de rättsförhållanden som dermed sammanhänga, så har det icke fallit sig lättare att stifta lagar för den ekonomiska samfärdseln mellan två rikena, som hafva en gemensam landgräns af nära 100 mil. Redan före den politiska föreningen fans en särskild traktat för den landväga handeln, hvars afgifter i de flesta fall voro lägre än de som gälde för varubyte sjöledes, under det att åter vissa varor, hvilka kunde in- och utföras till sjös, voro vid landgränsen alldeles förbudna, och bland dem, märk-

värdigt nog, just sådana som voro föremål för yrkesdrift på båda sidorna om denna gräns. I allt öfrigt, såsom t. ex. i afseende på den inbördes behandlingen af fartyg, gälde samma föreskrifter som för den utrikes handeln i allmänhet.

Så snart föreningen var afslutad, blef det ett naturligt behof för båda sidorna att fordra och medgifva lättnader i hvad som rörde rikenas ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden. Norge tog första steget genom stadgandet att svenska handelsfartyg skulle behandlas lika med inhemska; detta skedde redan i november månad 1814. Vid följande års riksdag i Sverige väcktes flerehanda förslag om fullständigt afskaffande af gränstullarne, hvilka dock icke ledde till någon påföljd, men genom en kunglig förordning, som i båda rikena antogs, ordnades handels- och sjöfartsförhållandena tills vidare så, att vissa lättnader medgäfvos, tullfrihet för hästar, boskap och viktualievaror af alla slag vid ut- och införsel landvägen, samt nedsättning till half tullsats för spannmål, fisk och andra lifsmedel af samma slag, då de sjöledes infördes från det ena riket till det andra. I vissa andra fall gjordes inskränkningarna större än de voro efter 1799 års gränstulltaxa, och behandlingen af det ena rikets fartyg i likhet med inhemska i det andra inskränktes till de fall då de mellan båda rikena förde ländernas egna produkter, hvaremot de vid införsel af utländska varor eller be-

fraktning till främmande orter skulle betraktas såsom utländska, och uttryckligen förbjöds det ena rikets fartyg att idka fraktfart vid det andras kuster. Följden af denna förordning blef en betydlig ökning af tullpersonalen vid gränsen.

Om Norge har förtjensten af det första medgifvandet åt grannrikets skeppsfart, så var det deremot från svenska sidan som de förämbsta yrkandena gjordes på lättnader i varuhytet mellan grännsborne; vid hvarje följande riksdag framställdes i denna syftning förslag, och 1823 hemstälde rikets ständer i en underdånig skrifvelse, karakteristiskt nog, huru vida icke personalen vid gränstullarne skulle kunna å nyo nedsättas till samma antal som den utgjorde före rikenas förening. Frukten af denna och andra hemställningar blef omsider att en komité 1824 tillsattes af lika många svenskar och normän, för att uppgöra förslag till ordnande af de båda rikenas inbördes handelsförhållanden, och på grund af dessa komiterades förslag utkom i Sverige den kungliga förordningen af den 24 maj 1825, hvilken i Norge antogs såsom lag två år derefter. Den är känd under namn af »Mellanrikslagen» och är ännu uti allt väsentligt i gällande kraft.

De grundsatser på hvilka denna förordning hvilat äro i korthet följande. För den landväga samfärdseln blef all handel med få undantag förklarad tillåten och utförseltullarne afskaffade; tullfrihet beviljades, på några högst få artiklar när, hvilka draga half tull, åt alla egna naturalster och tillverkningar som från det ena riket landvägen införas i det andra. För införsel sjövägen gäller hvad som i allmänhet är stadgadt, dock är det en hel mängd varor, hvaribland mycket viktiga, hvilka till och med sjövägen endast draga half tull; äfven utländska varor, hvilka vid införseln i ettdera riket varit belagda med tull, drabbas, när de landvägen införas i det andra riket, endast af half tull, men om de föras sjövägen från det ena riket till det andra, äro de underkastade hel tull. Dess utom äga landväga resande rätt att öfver gränsen tullfritt medföra bestämda mindre kvantiteter af alla sådana varor som äro tullpliktiga men icke till införsel förbjudna; vid resor sjöledes eger ingen sådan tullfrihet rum. I afseende på fartyg bibehölls förbudet för fraktfart mellan det andra rikets hamnar, men medgafs att sådana fartyg som äro bygda i det ena af rikena, eller der naturaliserade före

fattningens datum, skulle i det andra riket åtnjuta alldeles samma behandling som inhemska, och att de varor som i dessa fartyg infördes äfven skulle på lika sätt tullbehandlas, endast med undantag af den lindring hvilken då för tiden var medgifven vissa transatlantiska varor, när de till Sverige direkt infördes med svenska fartyg. Äfven så medgafs att fartyg som voro bygda i det ena af rikenaingo utan afgift naturaliseras i det andra.

Den goda afsigten, att befördra samfärdseln mellan rikena, kan icke förnekas; grundsatsen af half tull vid den landväga införseln, och den fullständiga tullfriheten för alla slags varor som af resande från det ena riket till det andra för egen förbrukning fördes öfver gränsen, innebar erkännandet af ett politiskt sammanhang och en gemensamhet i intressen utöfver den som kunde härledas af den blotta personalunionen, samt en önskan att befördra god sänja grannar emellan. Det var ganska naturligt att man med den tidens strängt protektionistiska yrkesåsigter icke kom längre; men handverk och fabriker, hvilka senare just då började att uppkomma, ropade högljudt på statens skydd, och därför uteslötos sorgfälligt äfven sådana produkter från tullnedsättningens förmoner. Den stora sjöfarten erhöi deremot mera liberala vilkor, såsom vi sett i fråga om den inbördes fartygsnaturalisationen, och längre fram medgafs äfven rättighet för norska fartyg att åtnjuta de transatlantiska tullindringar hvilka genom mellanrikslagen voro förbehållna de svenska.

Decenniet 1840—50 utmärker sig i Sverige genom en stark brytning i åsigterna om handels- och näringsförhållanden, och från denna tid härleder sig vår egen friare näringslagstiftning. Dessa tänkesätt gifvo sig luft vid 1844—45 årens riksdag genom flere då väckta förslag om ändringar äfven i mellanrikslagen, på grund af hvilka rikets ständer beslöto en underdånig skrifvelse, som hade till följd nedsättandet af en ny svensk-norsk komité, hvars utlåtande redan 1845 blef afgifvet. Men enigheten mellan de svenska och norska komiterade var denna gång så ringa, att de endast lyckades blifva ense om tre punkter, nemligen om rättigheten att såsom transitgods landvägen införa utländska oförtullade varor från det ena riket till det andra, om eftergifvandet af alla andra handlingar för att bestyrka svenska och norska

fartygs nationalitet, än sådana som i hvardera riket voro genom gällande författningar föreskrifna, samt om frihet från en ny naturalisationsafgift för sådana fartyg hvilka, naturaliserade i det ena af rikena, öfvergingo till rederi i det andra, det senare dock med vissa inskränkingar. Då äfven de respektiva regeringarna i många punkter stannade i skiljaktiga åsigt, medförde detta komitébetänkande inga andra omedelbara följder än rättigheten för sådana fartyg hvilka i Norge blifvit naturaliserade före mellanrikslagens utfärdande att i Sverige åtnjuta frihet i skepps- och tullungälder.

I början af 1850-talet inträdde mellan båda rikena en ganska häftig spänning, som är bekant under namn af »sockerkriget». Ett i Norge vid Fredrikshall anlagdt sockerbruk hade nemligen fått sig medgifvet en exportpremie vid sjöväga utförsel af raffineradt socker äfven till Sverige, och den svenska riksdagen svarade härpå med åläggandet, vid införsel till Sverige, af en särskild tullafgift af lika belopp med exportpremien, i anledning hvaraf åter norska regeringen ålade svenskt raffineradt socker en lika stor afgift vid landväga införsel till Norge. Fred blef emellertid snart sluten genom afskaffande så väl af exportpremien som de ömsesidiga tilläggsafgifterna, och efter några års ömsesidiga underhandlingar tillsattes å nyo en svensk-norsk komité, hvilken i början af 1856 afgaf sitt betänkande, åtföljdt af fullständigt förslag till en ny mellanrikslag. De förnämsta punkterna deri äro följande: utländska varor skola kunna landvägen föras transito från det ena riket till det andra; ingen utförselpremie eller *drawback*, d. v. s. återbetalning för erlagd tull å dertill använda utländska råämnen, skall ega rum vid utförsel från det ena riket till det andra af inom hvardera riket tillverkade produkter; varor som i allmänhet icke äro till införsel tillåtna i det ena riket skola dit icke kunna införas från det andra; socker och tobak samt tillverkningar af dessa ämnen skola alltid draga hel tull; yllevaror vid införsel landvägen blifva tullfria; de varumängder som få tullfritt medföras vid resor öfver gränsen nedsättas till hälften; förmonen af half tull vid sjöväga införsel utsträcker till alla inom de förnämde rikena alstrade eller tillverkade varor, med undantag af socker och tobak; fartyg som äro naturaliserade i det ena af rikena må kunna utan afgift naturaliseras äfven i

det andra; fraktfarten inom båda rikena skall vara obehindrad för bådas fartyg och båtar. Svenska regeringen aflät i denna syftning framställning till 1856—58 årens riksdag, hvilken proposition äfven af ständerna antogs, men deremot blef den likalydande framställning som af norska regeringen gjordes till 1856 års storting och af dess tullkomité tillstyrktes af stortinget afslagen. Genom särskilda underhandlingar bragtes likväl den förut nämnda transiträtten till stånd, och förordningar derom utfärdades i båda rikena 1860. De förändringar som mellanrikslagen för öfritt undergått äro af mindre betydelse, och vi kunna derföre här förbigå dem.

Det skulle föra oss allt för långt att redogöra för alla de olika tydningar hvilka mellanrikslagen af 1825 varit underkastad i hvardera riket och alla de förvecklingar som af dessa olika tolkningar uppkommit; i allmänhet torde kunna sägas, att man från svensk sida varit benägen till en mera frisinnad uppfattning af bestämmelserna i 1825 års förordning, och att man från norsk sida deremot visat afgjord ovilja att eftergifva inskränkingar, ehuru enstaka undantag visserligen förekomma. Men huvudsaken är icke här att slita teoretiska tvister mellan båda parterna; förhållandena hafva under de 49 år som lagen egt gällande kraft blifvit så förändrade, särskildt med afseende på de olika transportmedlens betydelse, att en genomgripande omarbetning nu mera kan anses vara ungefär lika nödvändig för båda rikena. Då mellanrikslagen stiftades var ångkraften okänd, äfven för den större sjöfarten; de landväga kommunikationerna voro få och obehäfliga. Språkens och folklymnets olikhet gör också att många saker i det ena riket få en helt annan beteckning än i det andra, hvarigenom många svårigheter blifvit vållade. Den sydligaste delen af riksgränsen utgöres till några miles längd af en lång och smal hafsvik, Idefjorden, öfver hvilken de största varumängder kunna föras på prämar och småbåtar, när vattnet är öppet; tillfrusen bildar den en ypperlig kommunikationsväg. Är nu denna transportled att betrakta såsom sjö- eller landväg? Den senare uppfattningen har, såsom för samfärdseln mest fördelaktig, gjort sig slutligt gällande, men icke utan många föregångna underslef och missförstånd. Rättigheten att tullfritt medföra mindre varumängder vid resor öfver riksgränsen, hvilken

ursprungligen endast afsåg de resandes egen förbrukning, hade under tidernas längd blifvit utsträckt till en vinstgifvande luredrejeri-rörelse, och ju mer de inländska kommunikationerna samt kustfarten blefvo inom hvardera riket utvecklade, dess större hafva äfven lockelserna blifvit till öfverträdelse af mellanrikslagen. Kom så den stora jernbanförbindelsen mellan båda rikenas hufvudstäder, hvilken i afseende på varuforslingen medför alldeles samma praktiska verkningar som en vattenled; flere andra jernvägar äro påtänkta, vintervägar uppröjda, och andra anordningar viddagna, hvarigenom varutransporterna till lands vunnit en betydande tillväxt. Huru den lofliga omsättningen under de sista 20 åren blifvit ökad, synes af följande siffror. Enligt kommerskollegiets berättelse för år 1854 utgjorde värdet af de från Norge till Sverige införda varorna sammanlagt rdr 6,048,000, hvaraf den landväga införseln endast uppgick till rdr 70,500; 12 år senare, eller 1866, stälde sig dessa siffror respektive rdr 6,581,000 samt rdr 1,383,000, och den landväga varutransporten hade således i värde ökat sig med rdr 1,312,500. Ännu 5 år senare, 1871, steg hela den norska införseln till Sverige upp till rdr 9,201,431, hvaraf den landväga utgjorde rdr 2,623,038, således icke långt ifrån tredjedelen af det hela. Enligt samma officiella berättelse beräknades den svenska exporten till Norge år 1854 till rdr 3,361,500, hvaraf den landväga utgjorde rdr 112,500; år 1866 stodo dessa siffror resp. rdr 4,213,000 och rdr 1,075,000, samt år 1871 rdr 5,489,400 och rdr 1,690,275. Den landväga rörelsen båda länderna emellan har således under dessa båda årtionden fördublat sig 24 gånger, och ändå är väl att märka, att resultatet af nordvestra stambanans öppnande ännu icke hunnit blifvit synliga i den sista berättelsen. Här af synas det, huru sakernas egen kraft blir alla författningar öfvermåktig; gör ej lagen afseende på sakförhållandena, så gå dessa sin egen väg öfver lagen, och då är det fara värdt att de taga hela lagen med sig, likasom en öförsigtigt uppdämd flod, som på en gång genombryter sina fördämnningar. Lagstiftningen har här således ett dubbelt ögonmärke, att i allt hvad på den samma ankommer underlätta och befördra det nyttiga varubyttet, samt att på detta sätt förekomma demoraliserande svek och lagbrott. Från svensk sida hafva sedan lång tid dessa missförhållanden varit

insedda, och åtskilliga framställningar hafva tid efter annan blifvit gjorda till regeringen för deras afhjelpande. Vid 1868 års riksdag väcktes af hr C. F. Wærn, en man som åt dessa angelägenheter egnat långvariga och grundliga forskningar, en i detalj utarbetad motion om ordnandet af denna lagstiftning efter vissa nya grunder. Motionären hade ingifvit ett förslag till en på dessa grunder bygd ny mellanrikslag, men han ansåg likväl icke detta eller något annat lagförslag då lämpligen böra af riksdagen i sina enskildheter prövas, och han hemställde derför endast att riksdagen ville uttala sig om de grundsatser som i denna lagstiftning borde följas, samt i underdånig skrifvelse anhålla att k. mt måtte deröfver höra så väl den norska regeringen som det svenska statsrådet, samt derefter för båda ländernas representationer framlägga förslag till nya stadganden om Sveriges och Norges inbördes handel och sjöfart. De grunder som motionären för sin del föreslog voro följande:

att all åtskilnad i afseende på tullpligtighet för samma varor, ehvad de landvägen eller sjöledes införas från det ena riket till det andra, upphäfves;

att utförseltull eller transitoavgift ej må uppbåras och utförselpremie ej beviljas vid utförsel af en vara från det ena riket till det andra, samt drawback endast i det fall medgifvas, att varan icke i det andra riket åtnju- ter någon tullindring;

att utförseltull ej heller må affordras en i det ena riket alstrad eller tillverkad vara vid utförsel till utlandet från det andra rikets hamnar;

att tull, enligt den taxa hvardera landet för sig antager, bör erläggas af alla utländska varor, samt äfven af i det ena riket alstrade eller tillverkade socker och socker-tillverkningar, tobak och tobakstillverkningen samt bränvin och sprit vid införsel i det andra riket;

att, utom nyssnämnda, alla i det ena landet alstrade eller tillverkade varor skola i det andra vara tullfria;

att tullfrihet vid resor öfver gränsen för medhafda mindre kvantiteter fortfarande medgifves;

att likaledes transitorätt fortfarande bibehålles;

att det ena rikets fartyg, ehvad de äro i det riket bygda eller naturaliserade, i det andra må behandlas som inhemska; samt

att det ena rikets fartyg må inom det andra rikets område idka fraktfart.

Detta förslag mottogs af riksdagen med markerad välvilja. Väl uttalades under den öfverläggning som vid remissen uppstod i Första kammaren enstaka önskingar om en

tullförening mellan båda rikena, men ehuru önskvärd en sådan förening i principiellt afseende kunde synas, framställdes å andra sidan, särdeles af motionären, de olägenheter som oundvikligen måste åtfölja den, och detta på ett så öfvertygande sätt att all tanke derpå måste förfalla. Man var ense derom att de lättnader för samfärdseln som man afsåg måste komma på naturlig väg, efter ömsesidiga underhandlingar och ömsesidiga eftergifter, såsom följer af ett i båda länderna känt behof. På detta sätt uppfattades saken äfven af bevillningsutskottet, hvilket i synnerhet fäste sig vid behofvet af förenklade bestämmelser för utöfvandet af den 1860 medgifna transitorätten. På denna utskottets hemställan beslöt också riksdagen, utan vidare öfverläggning i kamrarna, att i underdånig skrivelse till k. m:t uttrycka den öfvertygelsen, att under de förändrade förhållanden som uppstått sedan mellanrikslagen stiftades, flere anmärkningsvärda brister vidlåda den nu gällande lagstiftningen, äfven som att dessa brister, redan länge insedda och öfverklagade, måste blifva kännbarare och menligare, i samma mån som mångfaldigade och förbättrade kommunikationsmedel till lands och sjös erbjuda rikare och bekvämligare tillfällen till en lifvigare samfärdsel mellan folken, samt behofven att tillgodogöra sig en sådan samfärdsel och begreppen om en rättmätig frihet dertill allmännare kännas och erkännas. Riksdagen ansåg därför att en af omständigheterna högligen påkallad omarbetning af mellanrikslagen borde så skyndsamt som möjligt utföras och till pröfning föreläggas båda rikenas nationalrepresentationer. Men då den bästa vägen för att åvägbringa ett förslag till lämpligare lagstiftningar för Sveriges och Norges ömsesidiga handel och sjöfart syntes vara underhandlingarnas, ville riksdagen, som icke ansåg några vissa grunder för denna lagstiftning böra på förhand antagas, ej heller någon bestämd mening uttalas om det sätt hvarpå ett sådant förslag lämpligast skulle kunna tillvägbringas, vare sig genom underhandlingar mellan särskilda fullmäktige eller genom förhandlingar af särskilda komiterade, endast i underdånighet anhålla, att k. m:t måtte taga i förnyadt öfvervägande frågan om ett sådant ordnande af Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartförhållanden, att samfärdseln mellan brödrfolken måtte till ömsesidig fördel i möjligaste mätto un-

derlättas och främjas, samt att k. m:t täcktes för näst sammanträdande riksdag och storthing framlägga förslag i detta ämne.

Denna riksdagens skrivelse hänvistes af regeringen till kommerskollegiet och generaltullstyrelsen, hvilka båda embetsverk fingo befallning att äfven yttra sig öfver några andra frågor rörande Sveriges och Norges handels- och sjöfartförhållanden, och ibland dem särskildt en af norska regeringen gjord framställning om rätt till kustfart i Sverige för norska fartyg. Detta utlåtande afgafs redan i medlet af 1869. Det började med ett erkännande af mellanrikslagens högsinnade syfte, men sedan dess stiftelse hade, enligt embetsverkens åsigt, så högligen förändrade förhållanden inträdt, både i kommunikationsmedlens beskaffenhet och öfriga omständigheter, som på samfärdseln mellan folken utöfva inflytande, att denna lagstiftning i sitt närvarande skick icke längre kunde tillfredsställa tidens fordringar. En stark tonvigt lades på den förändring i sjelfva grunderna för handels- och tullagstiftningen som under de senaste åren inträdt och allmänheten ökade anspråk på varubytets frihet. Den internationella lagstiftningen mellan två rikena vore af så komplicerad natur att det erforderliga arbetet icke kunde med hopp om framgång företagas annorlunda än genom en samfärd komité af svenskar och normän. Tillvaron af en tullgräns mellan rikena, samt den af mellanrikslagen föreskrifna olika tullbehandlingen för samma varor, när de fördes land- eller sjöväg från det ena riket till det andra, medförde de menligaste följer, och de särskilda förordningarna om trafiken öfver Idefjorden, ehuru tillkomna i ändamål att underlätta en behöflig och nyttig handelsgemenskap, medförde betydliga uppoffringar för statskassorna. Det vore en orättvisa mot saltsjöfarten att för den landväga godstransporten bibehålla de förmoner och friheter hvilka åt den senare blifvit inrymda på en tid då någon egentlig täflan mellan de båda fortskaffningssätten icke kunde uppstå; förteckningen öfver de varor som draga half tull vore ofullständig och lemnade rum för olika tolkningar, och den under helt andra förhållanden medgifna tullfriheten för gränsbornes egna konsumtionsbehof svarade nu mera, sedan kommunikationsmedlen fått en så betydande utveckling, icke längre mot sin ursprungliga bestämmelse men kunde, sedan landthandeln fått en så stor omfattning inom ganska vidsträckta områden,

begagnas för handelsspekulationer och derigenom göra statsinkomsterna allvarsamma afbränningar. Jernvägstrafiken fordrade enklare kontrollföreskrifter än den vanliga varuforslingen till lands, och för att transitorörelsen skulle kunna komma till betydighet, måste den befrias från de onödiga inskränkningar den ännu vore underkastad. Slutligen ansågo embetsverken det i mellanrikslagen stadgade förbudet för det ena rikets fartyg att idka fraktfart mellan det andra rikets hamnar utgöra »en kvarleva från föräldrade och äfven hos oss i allmänhet förkastade navigationslagar», hvilken derföre borde mot lämpligt vederlag upphöra.

Detta utlåtande föredrogs om hösten samma år i sammansatt svenskt och norskt statsråd, hvarvid beslöts att inhemta norska regeringens yttrande deröfver. Det norska utlåtandet, åtföljdt af förslag till de förändringar i mellanrikslagen som från norsk sida ansågos böra vidtagas, inkom emellertid icke förr än de sista dagarne af 1871, och deröfver infordrades på nytt utlåtande af kommerskollegiet och generaltullstyrelsen, hvilket afgafs den 3 okt. 1872. Den norska regeringen förklarade genast ifrån början, att ingen förhoppning för närvarande fans om någon tullförening, samt ansåg under sådana förhållanden obehöfligt att ingå i några närmare undersökningar, huru vida de hinder af politisk, finansiell eller annan natur som nu stode i vägen för en dylik förening vore sådana att deras undanröjande kunde i en närmare eller fjernare framtid förväntas. Mellanrikslagens bestämmelser borde derföre icke rubbas vidare än genom behöfliga jemkningar i enstaka punkter, och under sådana omständigheter syntes det icke behöfvas någon samfärd komité för frågans utredning, utan ville norska regeringen omedelbart afgifva förslag till de ändringar hon för sin del ansåg vara af nöden. De båda svenska embetsverken fasthålla vid sin vidsträcktare uppfattning af frågan, så vidt grundsatsen angår, men anse sig det oaktadt föranlättna att till vinnande af de förbättringar i lagstiftning som kunna erhållas, så godt ske kan, följa den behandlingsmetod som för frågans beredande blifvit af norska regeringen antagen.

Enligt nu gällande bestämmelser skall vid landväga forsling rikena emellan half tull erläggas för väfnader och andra tillverkningar af bomull och ylle, sockersirap samt to-

bak af alla slag, men hel tull för raffineradt socker, bränvin, malt och öl samt spelkort. Norska regeringen, som anser att ingen förändring bör vidtagas i afseende på de hel tull underkastade varorna, finner att till denna kategori böra hänföras äfven sirap och tobak. Hvad angår yllevaror, af hvilka betydande och jemt stigande kvantiteter införas från Sverige till Norge, så hade äfven en norsk tillverkning, särdeles af gröfre slag, på senare tider uppstått, hvilken jemväl i Sverige funnit en ganska vidsträckt marknad, och norska regeringen anser sig derföre för dessa varor kunna tillstyrka ömsesidig tullfrihet, äfven vid sjöväga införsel. I tillverkningen af bomullsvaror vore Sverige likväl så underlägset Norge, och norska tullkassans inkomst af deras införsel i Norge så betydlig, att norska regeringen i detta afseende icke anser sig kunna tillstyrka tullfrihet. De svenska embetsverken godkänna grundsatsen af att socker- och tobakstillverkningar, äfven som bränvin, öl, malt och spelkort, beläggas med hel tull, men anse deremot att alla i Sverige och Norge alstrade eller tillverkade varor, således äfven bomullsvaror, för hvilken industri Norge erbjuder aldeles samma tillfällen som Sverige, böra vara vid landväga transporter rikena emellan aldeles tullfria.

I afseende på varuforslingen öfver Idefjorden äro både norska regeringen och de svenska embetsverken ense om afskaffandet af de medgifvanden som stå i strid med mellanrikslagens ursprungliga mening, då landvägen införda varor endast belades med half tull: äfven så i fråga om inskränkande af de varumängder af olika slag hvilka vid resor öfver riksgränsen få tullfritt medföras. Norska regeringen medgifver för sin del tullfrihet, äfven vid sjöväga transport, för linne- och hampväfnader, hudar och skinn samt några andra mindre artiklar; de svenska embetsverken, som i allmänhet anse att tullfrihet för den sjöväga rörelsen bör ega rum för alla varor af svensk eller norsk tillverkning, vilja dock, med afseende på den betydliga tullinkomst som Norge hemtar af införd spanmål i oförädlad eller förädlad form, medgifva undantag för dessa varor vid sjöväga forsling mellan rikena, hvilka varor följaktligen skulle komma att, så vidt tull är dem åsatt, fortfarande draga half afgift. Kristiania handelsförening, hvilken hänvisat denna sak till en komité, har i dessa dagar afgifvit ett yttrande, som godkänner den i de svenska em-

betsverkens första betänkande uttalade grundsatsen om full tullfrihet vid inbördes införel af de båda rikenas egna naturprodukter och tillverkningar, och särskildt för de bomullsvaror som införas från Sverige till Norge.

Hvad den redan sedan 1860 medgifna transiträtten beträffar, äro norska regeringen och de svenska embetsverken ense om dess befämjande genom undanrödjande af sådana föreskrifter om varornas vägning, mätning och räkning, hvilka endast försvåra eller omöjliggöra begagnandet af denna nyttiga rättighet; endast i afseende på ansvaret för transiterande varor som icke inom viss tid framkomma till sin bestämmande äro åsigterna något delade. Sedan Norge redan 1869 medgifvit främmande fartyg i allmänhet, utan något ömsesidighetsvilkor, rätt till fri kustfart mellan sina hamnar, antager norska regeringen icke vidare något vara att i denna angelägenhet från norsk sida vidgöra, samt att följaktligen ingen ting derom behöfver i mellanrikslagen stadgas; men de svenska embetsverken, hvilka betrakta denna sak såsom föremål för en internationel uppgörelse, önska denna naturliga rättighet å ömse sidor betryggad genom en formlig paragraf. Från båda sidorna är man ense om en ny bestämmande i den syftning, att å varor som äro tillverkade i det ena riket och utföras till det andra ingen exportpremie må ega rum, och icke heller återbetalning af erlagd accis eller tull, derest icke varorna höra till det slag som vid införel i det andra landet draga hel tull. Slutligen har norska regeringen i sitt förslag upptagit en ny paragraf, enligt hvilken de föreslagna förändringarna skulle förblifva gällande, så länge som i Sverige finnes motsvarande föreskrifter, eller icke annorlunda blefve i Norge genom lag förordnad. De svenska embetsverken, hvilka önska att gifva afhandlingen helgden af en ordentlig traktat, föreslå deremot å sin sida att författningen skall fortfarande ega gällande kraft, så länge icke båda rikena gemensamt öfverenskommit om förändring deri, eller ett år förflutit sedan i någondera riket blifvit annorlunda beslutadt.

Sådana äro, med förbigående af mindre viktiga omständigheter, hufvuddragen af de förhandlingar som intill 1872 års slut i detta ämne egt rum mellan svenska och norska myndigheter. Hvad i saken vidare förekommit mellan båda rikenas regeringar lärers snart komma till båda ländernas representationer

kunskap, och vi skulle redan af denna anledning afhålla oss från att derom ytra oss, äfven om vi kände det annorlunda än genom blotta hörsagor. Så mycket är emellertid klart af det ofvan sagda, att underhandlingen endast omfattar en del af de önskningsmål som från svensk sida gjort sig gällande, men denna del är tillräckligt vigtig för att böra af både riksdag och storthing med alla krafter befrämjas. Försök skola må hända göras att hos de norska allmogemännen väcka det gamla mistroendet och de gamla föreställningarna om hemliga hersklystna planer å Sveriges sida, men vi hoppas att de skola stranda mot dessa mäns sunda praktiska förstånd. Till Sverige införas från Norge årligen fiskvaror för omkring 6 millioner rdr; för ett par år sedan afskaffade riksdagen all tull på denna import, icke särskildt för att behaga normmännen, utan i första hand till lättnad för den inhemska förbrukningen. Till Norge införas årligen från Sverige spanmål och ladugårdsprodukter för 4 millioner rdr. Ingen förnuftig människa i Sverige fordrar att Norge endast för att behaga oss skall borttaga införelstullen på dessa varor, efter som den ännu så länge ger Norge en betydande del af dess statsinkomst. Men öfver riksgränsen föres årligen fram och till baka för halfannan million väfnader, strumpor och tricotage, som draga införelstull i båda länderna, litet mera linnevaror från Norge till Sverige, litet mera bomullsvaror från Sverige till Norge. Villkoren för tillverkningen äro i båda länderna de samma; är det då förnuftigt att produkterna skola fortfarande draga tull? Hvarje norsk bonde kan med säkerhet beräkna, hvilket öfverpris han i följd af tullafgifter och öfriga på varubyttet mellan rikena tyngande afgifter har att betala för de nödvändighetsvaror som ingå i hans dagliga förbrukning, och det kan lätt ställa sig billigare för honom att genom särskild beskattning fylla de 7,000 specier hvilka införelstullen på svenska bomullsvaror årligen inbringa, än att fortfarande, i form af onaturligt stegrade varupris, betala denna gärd åt föräldrade näringsgrundsatser. Den norska regeringen är i sin uppfattning af internationella angelägenheter ytterligt betänksam, och det är oss icke obekant att de medgifter till hvilka hon nu beslutit sig i vissa delar varit en följd af påtryckningen från norska industriökare, hvilka mer och mer öfvergå till frisinnaede grundsatser och icke längre frukta

för en täflan med Sverige. Den tid torde icke vara aflägsen då det norska folket i tillgifvenhet för de friare handelsgrundsatserna kommer att täfla med det svenska, och då blir det från norsk sida som fordringarna på en närmare merkantil gemenskap rikena emellan komma att framställas. Men denna tid är ännu icke kommen, och den svenska riksdagen skulle göra mer än illa, om den nu visade ifrån sig hvad som bjudes från Norge, om detta än är mindre än man önskat. Något

sådant är icke heller att befara, utan det blir storthinget som kommer att fälla utslaget. Vi önska och hoppas i detta afseende det bästa, och vi äro öfvertygade, att ingen i de föreude rikena skall missunna hr Wærn den välförtjenta tillfredsställelsen att såsom chef för det svenska finansdepartementet få till ett lyckligt slut leda den stora angelägenhet han för sex år sedan såsom önskid representant tog i sina händer.

Aschanti-folket.

I.

Det krig som för närvarande, och ännu allt jemt med oviss utgång, föres mellan Englands mäktigaste sjöstat och ett litet, hittills nästan okänt, negerfolk på Guldkusten är visserligen icke af någon stor civilisatorisk betydelse för världen, men det saknar ändå icke sin märkvärdighet, då man betänker att den afrikanska stam som här trotsar den stora världsmakten utgör föga mer än en million menniskor, naturligtvis ojemförligt underlägsna i alla den moderna krigskonstens hjälpmedel. Dess land hör genom sin naturliga beskaffenhet till de bäst utrustade på den afrikanska kontinenten, klimatet är mildt, växtligheten yppig, med en rikedom på högstammiga värderika skogar, och den ymniga tillgången på vatten vore egnad att stegra fruktbarheten till det oerhörda, om menniskorna sjelfva hade någon fallenhet för att understödja naturen. De skulle kunna täfla med aflägsnare länder i produktionen af bomull, kaffe, indigo o. s. v., äfven som de kunde hafva en lönande export af guld och elffenben, men deras sinne är i grunden krigiskt, och deras traditioner synas ingifva dem den föreställningen att de hafva en världshistorisk uppgift såsom eröfrare. Det är från medlet af förra århundradet som Aschanti-folket började vinna en viss betydenhet; före 1730 voro de inskränkte till ett helt litet område men utvidgade sig sedan den tiden under konung Osai Tutu's och hans efterträdares lyckliga eröfringar, till dess de i början af detta århundrade trängde ned mot kusten och blefvo särdeles farliga för det mera civiliserade Fanti-folket, hvilka den tiden voro förmedlare af guld- och slafhandeln mellan det inre landet och hafvet samt endast ge-

nom briternas beskydd räddades från fullständig undergång. På 1820-talet förde de ett flerårigt mördande krig med engelsmännen, i hvilket sir Charles Mac Carthy, då varande guvernören i Cape Castle, stupade, men hans efterträdare slog dem och tvang dem till erläggande af en tribut, hvilken de nu undandragit sig, på samma gång som de vilja utsträcka sitt eget välde till de omgifvande stammarna. Följande underrättelser, hvilka till större delen äro sammandragna ur engelska tidningar, torde derföre icke sakna allt intresse.

En engelsk resande, mr Winwood Reade, som noga studerat folkförhållandena på Guldkusten, gaf förleden höst i Pall-Mall Gazette en vidlyftig och intressant redogörelse för hvad härmed står i sammanhang. Enligt honom skola Aschantierna tillhöra samma familj af negerstammar som de under engelskt beskydd stående Fantis, och båda dessa folkspråk skilja sig högst obetydligt från hvarandra. Olikheten mellan dessa tungomål har enligt sagan uppstått på det sättet att då under ett gemensamt krigståg långt före Osai Tutu's tider båda stammarna voro i saknad af lifsmedel, den ena hjälpte sig fram genom att förtära växten Fan, hvaraf de kallades Fanti eller Fan-ätare, den andra tog sin tillflykt till en amman växt, kallad Shan, hvaraf de erhöilo namnet Shantis eller Shan-ätare, ty den börjande bokstafven A är i Aschantiernas mun nästan stum. Det var två eller tre ovanligt begåfvade ädlingars snille och kraft som gjorde Aschantistammen till ett själfständigt folk, grundlade dess hufvudstad Kumassi, utvecklade bergsbruket samt i vester utsträckte deras område till hafskusten, i öster

till Buntuk, en halfmohammedansk stad, hvilken ännu icke skall hafva varit beträdd af någon europé.

Konungen af Aschanti kallas en konstitutionel regent, ehuru hans makt i många afseenden är oinskränkt. Det fins i hans rike ett slags feodal-adel, hvars medlemmar icke äro utan politiskt inflytande. Då han uppstiger på tronen, förmana de honom, vid äfventyr af att blifva afsatt, till att troget iakttaga vissa grundlagar, men i öfrigt kan han för sin person vara en så stor tyrann som han någonsin behagar. Han själf är högsta domare och afkunnar utslagen i egen person, dervid endast biträdd af vissa bisittare, hvilka på landets tungomål kallas »språkkunnige». Dessa tillkommer det att höra parter och vitnen samt pröfva deras utsago; efter någon öfverläggning med dem afkunnar konungen den slutliga domen. Både konungen och hans folk äro hedningar, ehuru det i hufvudstaden finnes ett islamitiskt kvarter. Hela handeln i de länder som bevattnas af Nigerfloden ligger nemligen i mohammedanernas händer. Polygami är regeln för de högre klasserna: konungen har, enligt mr Reade, rätt att hålla sig 3,333 hustrur men ingen enda deröfver: en författare i Times, mr Ossu Ansell, bestrider dock detta påstående och förklarar att enligt landets lagar är antalet af konungens gemåler obestämdt. Hvilkendera af dessa herrar har rätt kan vara oss temligen likgiltigt: antalet är i alla händelser så betydligt, att det bör kunna tillfredsställa äfven den mest utsväfvande kungliga äregrighet. Några af dessa damer äro emellertid endast slafvinnor, som arbeta i de kungliga plantagerna, från hvilka hofvet hemtar sitt förråd af fikon och andra frukter; de öfriga bo i praktfullt möblerade våningar, der de på äkta orientalistiskt vis öfverlemna sig åt njutningen af tobak och palmvin samt bevakas af ett stort antal eunucker. Förbindelser med någon af konungens fruar bestraffas med döden; den skyldige föres under en hel dag, från solens uppgång till dess nedgång, genom hufvudstadens gator, och framför hvarje hus som bebos af stamböfvingarne eller framstående främlingar utföra bödlarne på hans kropp med sina knifvar blodiga fantasier; äntligen föres han till konungen och blifver inför tronen bokstafligen huggen i stycken. Detta förfärliga dödsstraff begagnas endast för den nyssnämnda förbrytelsen samt för mord; endast konungen låter på detta

sorgfälliga sätt bevaka sina hustrur, medan alla andra qvinnor åtnjuta mycken frihet. Det är en märkvärdig sed i Aschanti, att om den dömden innan han gripes hinner uttala en viss fras eller ord, kan han icke dödas, utan sättes derigenom så att säga under en högre makts skydd; för att hindra detta öfverfalla bödlarne sitt offer bakifrån och börja sin förrättning med att stöta en dolk genom hans båda kinder, hvilken verkar på samma sätt som en munkaffe. När en konung dör, skall ett visst antal af hans kammarherrar taga lifvet af sig, för att tjena honom till eskort under hans vistelse i skuggornas land. Dessa personer kallas kroy eller »själar» och anlägga, innan de tillträda sin andliga befattning, ett gyllne ordens kors, som utmärker deras nya värdighet.

Vid samma tid firas äfven blodiga saturnalier, hundratals menniskor offras, och de unga medlemmarne af det kungliga huset löpa i vild fart genom gatorna, då de ega rätt att nedskjuta hvem de behaga, vore det än landets mest upphöjda personligheter. På detta sätt blir en konungs död en nationel olycka, och denna åsigt af saken gifver kanhända en förklaring på det besynnerliga bruket. Aschantifolket tror på ett lif efter döden; deras Hades eller skuggrike ligger under jorden, hvarest lifvet å nyö tager sin boning och fortsätter i evighet, konungen antager å nyö sin konungavärdighet, och slafven förblifver slaf: döden är för dem således blott en utvandring, och de undergå den med likgiltighet. De omgifvande kustfolken säga med afseende på de grymheter denna stam begär att »aschantisoppan är mycket salt», men mr Winwood Reade är af den åsigten att samtliga negerstammarne från början vore lika barbariska, ehuru deras seder och lynnen blifvit mildrade genom umgänget med europeerna. Men huru dermed än förhåller sig, så rättfärdiga Aschantis det nyssnämnda ordspråket så väl, att de till och med i dödskonster öfverträffa invånarne i Dahomey. I Kumassi finnes mycken rikedom, och vid stora tillfällen infinna sig höfdingarne på torget med armarne belastade af så stora guldklumpar att de måste stödja dem på slafvarnes halsar. En ädling som hade förfvat ett brott erbjöd för sitt lif en hög lösepemning, och slutligen hela sin kroppsvigt i guld, men konungen lät afrätta honom och bemäktigade sig dess utom hans guld, hvilket befans vägent lika mycket som hans lik. Mr Reade

oerättar att han själf sett en ingalunda förnäm kustbo, hvilken på sin person bar guld till ett värde af 1,000 pund sterl., och största delen af detta guld kom från minorna i Aschanti.

Allmän värnepligt är ett af grunddragen i Aschantifolkets författning, och deras armé kan med så mycket större rätt kallas en folkhär, som den inbegriper hela folket: aschantierna kunna derföre skicka i fält omkring 100,000 man, och kanske dubbelt i händelse af ett angrepp. Sedan marschorden en gång är gifven, sluta sig alla vapenföre män till sina afdelningar och tåga ut ur staden, hvar och en medförande lifsmedel för sin person. Derpå församla sig kvinnorna på gatorna, och om de påträffa någon öfverblifven, pryglade honom på det obarmhertigaste. När det kommer till strid, taga generalerna sin ställning vid eftertruppen och nedhugga med egen hand hvar och en som viker: när slagtningen är förlorad döda de sig själfva. Mr Reade omtalar att han varit ögonvitne till ett själfmord af detta slag på stranden af Voltafloden. Den besegrade Aschantihöfdingen kastade först sina distinktionstecken i strömmen, satte sig derefter på ett krutfat och sprängde sig i luften.

Denna uppgift öfverensstämmer fullkomligt med berättelserna i Times, enligt hvilka generalbefattningarna i den aschantiska armén äro ingen ting mindre än afundsvärda. Generalen får befallning att utföra vissa uppdrag, och om han ej kan det, pliktar han med lifvet för sin oförmåga. I sådana fall gifves aldrig nåd, och befälhafvarne hafva således det största personliga intresse i segren. Vanligen skickar öfverbefälhafvaren öfver aschantierna, innan det kommer till strid, en lista på sina fordringar till fienden, jemte en kort och en lång staf. Den korta stafven betyder eftergift och ett kort krig, den långa motstånd och följaktligen ett långt krig. Hos aschantierna begagnas föga fanor, och dessa stå icke i något särdeles högt anseende. Deras mot våra fanor svarande fälttecken äro höfdingarnes och i synnerhet konungens regnsskärmar. Det ställe der konungen under ett fälttåg befinner sig igenkännes på långt håll af den stora och dyrbara skärm hvilken af en högt stående ädling bäres framför konungen eller hålles öfver hans hufvud; den består af röda och svarta sammansydda trekantiga sammetsstycken, är praktfullt broderad med guld och har en stor vidd.

Redan en vanlig höfdings skärm kostar 2- eller 3,000 rdr, men konungens är ojemförligt dyrbarare. Krigsdrägten både för konungen och höfdingarne består af sammet, hvilket de hemta från det inre af landet, sannolikt från Timbuktu. Äfven ammunition förskaffa de sig från det inre af Afrika. Det är en stor skam, om någon af höfdingarne förlorar sin regnsskärm, men förlusten af konungens är den största vanära som kan träffa den aschantiska hären.

Deras beväpnung består i ett oformligt långt eldgevär med 5 fots pipa, och ett sidogevär, ett mellanting mellan de gamla bajonetterna och våra nu brukliga fascinknivar, som säges vara ett mycket farligt vapen. Krutet bära de i läderpungar, kulorna i ett slags flätade kassor. Ungefär en fjerdedel af hären är beväpnad med karbiner, i hvilka de vanligen på en gång inlägga flere kulor, samt med famnslånga lansar. Krigshären sammanbringas alldeles på samma sätt som i Europa skedde under feodaltiden; efter lagen skall hvarje höfding underhålla sina egna troppar, men vanligen sker det af konungen, hvars inkomster äro ganska stora, emedan nästan alla guldverken i landet äro hans enskilda egendom. Allt hvad som af den ädla metallen finnes i form af större eller mindre korn tillhör konungen, hvaremot guldstoffet behålles af den som funnit det.

De underrättelser som för en tid sedan ingingo om den regerande konungens död hafva sedan blifvit motsagda, och vi veta icke huru dermed rätteligen förhåller sig. Hans namn är Koffi Calcalli, den 8:de monarken sedan Osai Tutu's död, och han kröntes den 25 augusti 1867. Hans fader var icke konung, men en af de förnämsta höfdingarne; hans namn var Koffi Tuti, förmäld med Efnah Cobis, en dotter af den nu varande enkedrottningen. Aschantierna lägga stor vikt derpå att Osai Tutu's blod flyter i regentens ådror. Den presumtiva tronföljaren är prins Schumah.

Konung Koffi Calcalli var förleden höst 36 år; han beskrifves såsom en ouppfostrad men ändå ganska begåfvad man, af medelhög växt, mager, måttlig i sina vanor, frikostig och välvillig, samt lifligt deltagande i regeringsärendena. Han bär något längre skägg än andra, är liksom alla medlemmarne af den kungliga familjen till ansigtsfärgen ljusare än det öfriga folket och snarare lik en mor än en neger. Favoritdrottningen är den

sköna och högt begåfvade prinsessan Sappou, hvilken säges skola utöfva ett stort inflytande öfver konungen. Hon födde honom en son, hvilken emellertid till fadrens stora sorg dog i späd ålder. I Aschanti innehar enkedrottningen eller konungamodren en högre rang än alla konungens gemåler; hon är den enda qvinna som får blanda sig i statsangelägenheter och kan obehindradt visa sig utan slöja hvarhelst hon behagar. En gång om året anställer konungen en högtidlig jagt, men den är i hufvudsaken endast en statsceremoni, och det är högst sällan som något villebråd nedlägges vid sådana tillfällen. Konungen af Aschanti går aldrig barfota, såsom hans undersåtar, utan bär alltid rikt juvelprydda sandaler; på resor bäres han i en hängmatta af särskilda tjänare, hvilka för detta ändamål rekruterats från en stam i det inre af landet. Konungen igenkännes bland folket på sin praktfulla klädsel; han och höfdingarne bära i krigstid vida turkiska underkläder af olika färger; manskapet har endast en lång tröja men inga byxor. När konungen rycker i fält åtföljes han af fursten af Jabor, den mäktigaste magnaten i hans rike; denne utmärkte man går endast i fält när konungen sjelf gör det i egen person. Han kan jemte sina vasaller uppställa en här af 15—20,000 man och kommer i rang närmast konungen. Närmast honom stå furstarne af Puku och Mampox; hvardera af dessa vasaller kan ställa 7 till 10,000 man i fält.

Konungen af Asshanti har egentligen ingen premierminister utan skänker sitt förtroende åt hvem bland sin omgifning han för tillfället behagar; såsom företrädesvis inflytelserike hos den nu regerande monarken nämnas hofmarskalkarne Bossumul Tia och Appiah. Överbefälet öfver den armé som för närvarande kämpar mot engelsmännen tillhörde från början en af landets rikaste magnater, Amanguah Tia, hvars besittningar ligga i grannskapet af hufvudstaden. Han är guvernör och öfverkastellan i Banthammah, en stor befästad byggnad, inom hvars område finnas konungarnes grafvar och rikets skattkammare, och som äfven tjänar såsom arsenal; inom dess murar skall konungen enligt hofetiketten äfven tillbringa 20 dagar om året i sträng enslighet. Amanguah Tia är en gammal man, nära 70 år, och utmärkte sig redan i det första kriget med engelsmännen; hans adjutant heter Assa Moqvantah, en liten hvithårig

gubbe af samma ålder som han sjelf. Oaktadt sin höga ålder betraktas han af soldaterna med oinskränkt förtroende, och hans fältherreegenskaper skola efter engelsmännens eget intyg vara ganska lysande. En annan betydande men vild och grym general är Addu Baffu. Han har på ett ströftåg tillfångatagit fyra européer, två tyska och en fransysk missionär samt hustrun till en af tyskarne, och dessa befinna sig ännu uti fångenskap i Kumassi. Adumu är, liksom hertigen af Cambridge i England, arméns högsta chef och ständiga befälhafvare. Men han tar aldrig aktiv del i fälttågen utan ger endast råd och befallningar öfver den krigiska organisationen och utnämningarna. Konungen af Aschanti ställer sig under vanliga omständigheter icke sjelf i spetsen för hären, utom när den tågar ut i hela sin styrka eller har något högtidligt löfte att lösa, men då åtfölja honom de högsta vasallerna med sina egna troppar. I det nu pågående kriget hade konungen öfvertagit överbefälet, Amanguah Tia anförde förtruppen, och den gamla stabschefen Assa, hvilken samtliga generalerna äro underordnade, utarbetar planerna för fälttåget, liksom preussarnes Moltke.

Kumassi är landets hufvudstad, ehuru icke den folkrikaste. Den är vacker och har breda gator. Det kungliga palatset är ett stort, icke fult slott af kvaderstenar, i två våningar, med stora och mycket höga rum. Detta och den nyss nämnda fästningen Banthammah äro de båda viktigaste offentliga byggnaderna i Kumassi. På den stora till palatset hörande borggården håller konungen råd med rikets dignitärer; han sitter då på en låg tron, omgifven af riksfurstarne, så att de mäktigaste sitta honom närmast. Framför tronen är plats lemnad öppen för den som för tillfället har ordet.

De båda förnämsta platserna i Kumassi äro torget och Kanonplatsen, den senare så kallad af en der uppställd trofé, en kanon, hvilken aschantierna för många år sedan eröfrat från holländarne. Här sitter konungen när han fäller sina domar och ger offentliga audienser. Kumassi har 90, till 100,000 invånare; den största staden i riket är Salaga, hufvudstaden i furstendömet Jabon, omkring 30 sv. mil från Kumassi, belägen vid öfre loppet af Voltafloden och berömd för sin förträffliga hästafvel. Kumassi är icke utan sina fabriker; der tillverkas bland annat ett

slags ylletyg, hvilket är berömdt för sin finhet och sin styrka.

Staden ligger ungefär 30 svenska mil inåt landet från Cape Coast Castle; den är öppen och utan alla befästningar. Man kunde lätt öfverraska den med en armé från landsidan, om man icke hindrades af Adansihöjderna, branta och med ogenomträngliga buskar beväxta kullar, hvilka endast kunna passeras på gängstigar, så smala att icke mer än två personer kunna gå i bredd. En europeisk armé kunde här ingen ting uträtta med sitt artilleri, då infödingarne, gömde i buskarne, skulle kunna i allt lugn nedskjuta alla artilleristerna.

Svärigheterna af ett fälttåg mot Aschantierna ökas genom tillvaron af legotroppar, hvilka i händelse af ett krig beredvilligt ställa sig på den makts sida som bäst betalar dem; det är en negerstam af renaste blod, kallad Houssa eller Hassas, som egnar sig åt detta blodiga yrke; det händer ofta att skaror af dem kämpa på motsatta sidor och följaktligen förstöra hvarandra inbördes. Denna gång hafva de låtit formligt värfva sig af engelsmännen. Deras dräkt består af en jacka och vida zuav-byxor af röd- och blårutigt tyg, som räcka jemt ned till knät. På hufvudet bära de en röd fez och omkring lifvet ett rödt skärp. De äro beväpnade med bajonettförsedda snidervejvår samt föra dess utom i gördehn en eller flere dolklika knifvar, hvilka äro deras enskilda egendom. I batalj bruka de sällan sina bajonetter men använda dess mer sin egen muskelkraft, och det med ganska betydande verkan. Vid anfallet rusa de fram i svärmar, upphäfva ett fruktansvärdt skri, med anropande af Allah och profeterna, samt gifva luft åt sin stridslytnad i en mängd vilda och underliga språng. Sin religions föreskrifter uppfylla de på det samvetsgrannaste, med undantag af förbudet mot rusgifvande drycker, hvilka de med passion älska, så att öfverlastade personer hos dem icke äro någon sällsynhet. Svinkött afsky de, liksom alla mohammedaner, och Times berättar, att då under hösten en engelsk constable slagade ett svin i närheten af deras brunn, kunde de endast med största möda af sin befälhafvare afhållas från att slå i hjäl honom, emedan de ansågo sitt dricksvatten orenadt af svinets blod. Ehuru de stå i engelsk tjänst bibehålla de allt jemt den ohyggliga vanan att skära hufvudet af de fiender som de dödat i striden; så gjorde de efter slaget vid Donguah och

brukade länge afskurna aschantihufvud till bollkastning. Vid hvarje kompani fins en mohammedansk präst, hvilken på samma gång är pantlånare och gör ypperliga affärer på stammens inrotade fallenhet för hazardspel. De bära långa hvita fladdrande kläder och en vit turban, på hvilken en mängd språk ur Koran äro broderade. De åtfölja krigarne i striden, uppmuntra dem till tapperhet och äro sjelfva, på grund af sin fatalistiska världsåskådning, utomordentligt djerfva. De simpla soldaterna aflönas af engelsmännen med 13 pence, omkring 1 rdr 8 öre om dagen; för sin föda draga de sjelfva försorg, och deras kasernerung är icke besvärlig, emedan de största delen af året soffer under bar himmel. Dem af sina officerare för hvilka de en gång fattat tillgifvenhet äro de med blind lydriad trogna, och engelsmännen hafva mycken nytta af dem under det nu pågående kriget.

Om de franska källorna också icke flyta så rikt som de engelska, så äro de dock ingalunda att förakta; långt innan någon annan europeisk makt fick fast fot på Guinea-kusten, eller redan från medlet af 1300-talet, hade Frankrike faktorer vid mynningen af Senegal-floden, af hvilka ett kallades Petit-Paris, ett annat Petit-Dieppe. Sjelfva namnet på fästningen Elmina synes vara af franskt ursprung, och från början beteckna en skans vid bergverken, *Fort de la Mine*, hvaraf det nu varande namnet synes vara en förkortning. Fransmännen synas hafva bibehållit sin beröring med afrikanska kusten till inemot slutet af förra seklet, då den öfvergafs, och det är först i medlet af det innevarande som de afsändt örlogsfartyg för att utforska trakten och ingå fördrag med några af de inhemska furstarne. En eller annan sådan expedition har blifvit beskrifven i tidningar och tidskrifter; vi hafva en sådan skildring af vice amiralen Fleuriot de Langle under ögonen; han kryssade 1868 på afrikanska kusten och har nu i tidskriften *Le tour du Monde* gifvit några intressanta teckningar, så väl i text som bild, från denna resa.

Äfven våra grannar danskarne voro tidigt hemmastadda på denna kust. Den berättelse en dansk resande vid namn Römer, hvilken på 1700-talet besökte Aschanti-landet, lemnat öfver sitt mottagande hos den då regerande konungen Opocku förtjenar att här finna en plats. Monarken satt på en tron af guld i skuggan af ett konstgjordt träd, hvars löf voro likaledes arbetade af guld. Hans

länga och magra kropp var insmord med sapa och alldeles öfversälad med guldstoff. Han bar gravitetiskt en europeisk hatt med en bred galon, och hans fötter hvilade uti ett guldfat. I stället för öfriga kläder var hans kropp från halsen till hälarne betäckt af smycken och kedjor, med massor af infattade ädelstenar, karniol, agat och lapis lazuli. Höfdingarne lågo på jorden; i stället för guldstoff hade de, liksom sörjande israeliter, strött stoft och aska på sitt hufvud. Ett hundratal rättssökande, klagande och anklagade, sågos i samma skick och ställning; bakom dem afvaktade ett tjog bödlar konungens befallning: han slet vanligen tvisterna genom att låta hugga hufvudet af båda parterna. Sedan några officiella tal blifvit vexlade, behagade konungen dricka engelsk porter ur en butelj, hvilken han sedan lät rätta åt det danska sändebudet. Denne drack helt obetydligt och ursäktade sig med sin fruktan att blifva yr i hufvudet. Konungen yttrade dervid: »det är icke ölet som skall göra dig rusig, utan skenet af mitt ansigte -- deraf blir hela världen rusig.»

På ett århundrade hafva sederna här, liksom vid alla andra hof, blifvit mycket förändrade. En engelsk resande, som 1847 besökte Kumassi, berättar att han blef utan mycken ceremoni emottagen i offentlig audiens af den då regerande konungen Quahu-Duah. Hans majestät satt på en liten jordhög, under en tronhimmel eller parasoll af grönt sammet, midt i en halfcirkel, som bildades af rikets dignitärer; der utanföre hade samlat sig en betydande folkmassa. Hvarje höfding hade, liksom konungen, öfver sitt hufvud en parasoll eller skärm, rikt prydd med färgade band och små speglar, under det att två slafvar fläktade svalka. Efter den vanliga helsningen bjöd man främlingen ett glas palmvin, i hvilket han drack konungens skål, och derefter uppförde en af ädlingarne till främlingens ära ett slags solodans, hvarefter hela samlingen i procession återvände till hufvudstaden, med en musikkår i spetsen, hvars trummor voro betäckta med blodigt linne samt prydda med kranier och andra ben af de talrika offer hvilkas döds-skri dessa tonverk tjenade att öfverrösta. Efter denna ceremoni hade främlingen tillåtelse att fritt gå omkring i staden, hvars gator äro regelbundna och omgifna af trähus, vid sidan af hvilka sträcka sig låga verandor

eller täckta gångar, under hvilka hvarje förbigående kan söka skydd mot regn eller sol-sken. Staden i sin helhet gjorde på främlingen intrycket af en sannfärdig röfvarkula; gatorna sölades beständigt med blod af offren för konungens rättshandlingar eller fria fantasier, och under de åtta dagar som förlöto närmast efter en kunglig anfördands död, hade den resande räknat och i sin journal antecknat mer än 110 människooffer, som egt rum under hans ögon, eller om hvilka han eljest erhållit kännedom.

Det har förut blifvit anmärkt att Aschantifolket i många afseenden skiljer sig från de omgifvande negerracerna, och några författare hafva sökt göra troligt att det härstammar från de gamla etioperna. Aschantikonungen spisar, liksom de etiopiska furstarne, aldrig offentligt, utan lefver tillbakadragen i sitt palats, och det är ett brott som straffas med döden att sätta sig i hans närvaro. Herodotus berättar att de gamla egyptierna åto på gatan, men att lifvets alla öfriga förrättningar skedde inom hus; detta bruk återfinnes ännu hos aschantierna, men underligt nog icke hos någon annan af de svarta stammarna. De egyptiska presterna buro hvita mantlar och underhölo heliga djur; Aschantifursten och hans hofstat bära ännu vid högtidliga tillfällen hvita kläder, och deras trollkarlar underhålla krokodiler, som matas med hvita dufvor. Mängden af hvita prestdräfter, som ses på Kumassis gator, har förväntat mer än en europeisk resande. På fasaderna af husen, äfven som på deras vapen, finnes bilden af en fogel, hvilken man antagit vara den egyptiska Ibis. Huru dermed förhåller sig, må lemnas derhän, men visst är att mer än ett egyptiskt drag återfinnes i den närvarande folkkaraktären; så hafva t. ex. Aschantierna en hög aktning för människokroppens skönhet, och ingen som har något kroppsligt lyte får bestiga tronen. Skada att denna estetiska grannlagenhet fått så liten tillämpning i deras öfriga seder, att Aschantierna näst efter sina grannar i Dahomey anses för Guineakustens vildaste och blodtörstigaste folk.

Hvad som här ofvan blifvit berättadt kunde vara nog att gifva en allmän föreställning om Aschantierna och deras seder. Men de sista posterna hafva medfört ganska viktiga underrättelser från krigsteatern, och detta föranleder oss att i ett följande nummer taga

i något närmare betraktande så väl den omedelbara anledningen till kriget som engels-

männens utsigter att bringa det till ett lyckligt slut.

Blick på pressen.

Samtliga tidningar hafva meddelat k. m:ts beslut i afseende på ordnandet af den medicinska undervisningen i riket, och några hafva korteligen uttryckt sin tillfredsställelse deröfver. Då vi vid flere tillfällen egnat uppmärksamhet åt denna långvariga tvistefråga mellan statsmakterna, kunna vi icke undertrycka vår lifliga belåtenhet med det sätt hvarpå den blifvit sliten. På samma gång som regeringen i det hela gått riksdagens uttalade önsknings till mötes, har den, särskildt i afseende på fördelningen af den kliniska tjänstgöringen, träffat en anordning, som synes oss på ett lyckligt sätt uppfylla riksdagens önskan, att alla de nuvarande medicinska läroverken måtte få efter förmåga deltaga i läkarebildningen. Genom föreskriften att den första delen af den kliniska tjänstgöringen, som följer efter aflagd teoretisk examen, skall ega rum vid någotdera universitetets kliniker, har ett passande tillfälle blifvit öppnadt för fakulteternas lärare att bibringa eleverna kärlek för den mera omfattande vetenskapliga bildning som universitetslifvet anses företrädesvis befördra. Det är ingen hemlighet att tanken på detta inrymmande åt universitetsfakulteterna först utgått från ett par af Karolinska institutets mest ansedda professorer, och föreskriften får derigenom ett ökad värde, såsom en till försoning utsträckt hand mellan länge stridiga institutioner. Äfven den inskränkning som skett i ämnena för den förberedande filosofiska examen anse vi särdeles välbetäckt, och vi äro öfvertygade att det hela skall bära de bästa frukter för den medicinska bildningen i vårt fädernesland.

En företeelse som af den periodiska pressen icke blifvit helsad med samma bifall är Svenska Slöjdföreningens nyligen fattade beslut att hos k. m:t anhålla om rättighet att utdela medaljer, för att såsom dekoration i ljusblått band bäras på bröstet af sådana personer som på något utmärkt sätt främjat föreningens ändamål. I synnerhet har *Aftonbladet*, omständigare och skarpare än kanske för tillfället varit erforderligt, uttalat sig

mot åtgärden, som beslöts med den ringa majoriteten af 35 mot 24, men i sak dela vi fullständigt *Aftonbladets* uppfattning. Svenska Slöjdföreningen har en vacker uppgift att arbeta för, och om detta samfund på senare år icke i någon anmärkningsvärdare grad lyckats befördra den fosterländska industriens utveckling, har det dock genom stiftandet af Slöjdskolan i Stockholm och några andra åtgärder gjort sig väl förtjent af allmänhetens välvilja. Tanken att nu uppträda såsom ett ordensutdelande sällskap anse vi för ingen del lycklig, och vi befara att det i fråga varande beslutet, långt ifrån att tillvinna föreningen ett ökad deltagande, kommer att från henne aflägsna ganska många, som förut varit hennes uppriktiga vänner. De kungliga länshushållningssällskapen, Patriotiska Sällskapet m. fl. hafva också rättighet att utdela medaljer till att bäras såsom dekoration, men dessa belöningar äro beräknade för helt andra ändamål och helt andra samhällsklasser. Svenska Slöjdföreningen synes egentligen afse att skänka sin dekoration såsom vedermåle åt personer hvilka med större skänker rikta hennes samlingar. Så mycket äfventyrligare är åtgärden, emedan anspråken här äro så mycket större. Svenska Slöjdföreningen lär räknat omkring 2000 medlemmar, ehuru under vanliga omständigheter endast ett eller ett par dussin deltaga i dess sammankomster. Dessa 2000 eller flere skola nu kallas att efter votering utskifta utmärkelser för medborgerliga förtjänster, och man har må hända i detta höga uppdrag trott sig finna ett medel att draga folk till det tomma samlingsrummet. Men frågan är, i hvilken grad de utsedda medaljörerna kunna finna sig hedrade af välviljan, och om sällskapet penning med åtföljande band verkligen af någon menniska betraktas såsom en utmärkelse. För att någon enda främling af den samhällsklass hvarom här kan blifva fråga skulle vilja offentligt bära föreningens distinktionstecken, torde det vara nödvändigt att föreningen först utverkar sig rangen af »kungligt» sällskap. En följd kommer troligtvis beslutet att medföra, nemligen den att personer som eljest gerna

skulle hafva gjort något för föreningen skygga till baka derifrån, för att icke blifva

misstänkte för den narraktiga svagheten att fika efter dess medalj.

Strödda underrättelser.

Portugisernas upptäcktsresor i Ostindien. (Slut fr. föreg. n:o). Inman Diaz återkom till Portugal, hade emellertid två af hans landsmän, som voro hemmastadde med portugisiska språket, Pero de Covilla och Alfonso de Paiva, brutit upp till österlandet. Öfver Cairo till Tur, som är hamnplats för Sinaihalvön, och derifrån sjövägen till Aden vid Röda hafvets mynning, reste de i sällskap, men der skilde de sig, i det att Paiva vände sig till Abessinien, under det att Covilla begaf sig till Indien, besökte Cananore och Calicut på malabariska kusten och derpå styrde kosan till ön Ormuz i Persiska viken. Denna ö var då stapelplats för den indiska handeln med vestern, och der fann Covilla äfven lägenhet att med ett handelsfartyg beresa Afrikas östra kust ända till Sofala. Sjömännen berättade honom mycket om en stor ö, som skulle ligga der i grannskapet, och hvilken de kallade Mänön, utan tvifvel det nuvarande Madagascar. Sedan Covilla återkommit till Cairo, der han väntade att finna sin kamrat Paiva, hvilken dock under tiden affidit, lät han förleda sig att begifva sig till Shoa, hvarest konung Alexander af Abessinien höll sitt hof. Den gamla fursten mottog honom mycket vänligt, men dog några få dagar derefter, och hans efterträdare Nahum iakttog den gamla abessiniska seden att låta främlingar fritt komma i landet men icke släppa någon derutur. Sålunda måste Covilla tillbringa återstoden af sitt lif i Abessinien, och resultatet af hans resa vöro så godt som förlorade.

Men den stora frågan om Afrikas omsegling trängde sig allt närmare och närmare sin lösning. Från östra sidan hade araberna utforskat denna kust, och från vestra sidan hade portugiserne kommit den temligen nära; det återstod således endast en liten kuststräcka, hvars riktning man endast kunde ana, samt ett farvatten, hvars beskaffenhet och faror äfven återstodo att pröfva.

Konung Johan II utrustade därför med den energi af hvilken han var mäktig en ny flotta af tre skepp, öfver hvilka befälet sedermera anförtroddes åt Vasco di Gama. Det

efterlängtade målet skulle emellertid först uppnås under hans efterträdare, konung Manuel, ty Johan II dog 1495, icke fullt 40 år gammal, men den af honom förberedda expeditionen led intet afbräck genom dödsfallet.

Den 8 juli 1497 gick den lilla flottan under segel och uppnådde efter mångahanda farligheter det ställe hvarest den modige Diaz hade blifvit nödgad att gifva efter för sin besättnings vilja. Äfven denna gång fordrades Vasco di Gama's hela energi till att förmå sitt folk att fortsätta färden ut efter en farlig kust, utan alla hamnar, men rik på grund och sandbankar, och hvarest den genom Mozambique-kanalen framflytande hafsströmmen alstrade en häftig bränning. Brist på dricksvatten nögdade honom emellertid att i början af 1498 landa vid mynningen af en flod, sannolikt Inhampuro, hvarest man första gången gjorde kaffrernas bekantskap. Då Vasco di Gama sedan om natten passerade det nu varande Cap Corrientes, for han ovetande förbi det berömda guldlandet Sofala och uppnådde den 22 januari mynningen af en stor flod, Kilimano, ett af Zambese's utlopp. På infödingarnes beteende och yttranden, att de ofta sett stora skepp fara förbi, upptäckte portugiserne till sin stora glädje att de befunno sig i trafikerade farvatten. De fortsatte efter någon tid sin resa och landade den 1 mars vid en liten ö, hvarest de funno flere skepp ankrade, och menniskor som förstodo arabiska. Af dessa erforo de att ön hette Mozambique och var en arabisk handelsstation mellan Indien och Sofala.

Här lät Vasco di Gama scheiken gifva sig en lots, som skulle föra honom till Indien, och gick efter några dagar åter under segel. En häftig storm dref hans fartyg raskt förbi Kiloa, och den 7 april ankrade han utanför Mouvas, en af de förnämsta arabiska handelsplatserna, hvarest den i Mozambique antagna lotsen fann ett passande tillfälle att rymma. Vasco di Gama följde härefter några sambuiker eller kustfarare, bland hvilkas besättningar han hoppades finna någon som kunde visa honom vägen till Calicut, men allt hvad han

kunde erfara var att längre upp mot norden låg en kuststad, Malindi, hvarest han sannolikt skulle finna en lots till Indien. Scheiken der var i sjelfva verket högst förekommande och gjorde i egen person besök på chefskeppet. Malindi var den tiden bekant för sina sköna qvinmor.

Under det att di Gama väntade på den honom lofvade lotsen, mottog han besök af några banianer eller indiska köpmän från Cranganore, hvilka till hans stora glädje gifvo sig till känna såsom kristne. I Cranganore bodde nemligen många så kallade S:t Thomas-kristne, hvilka tillhörde den syriska kyrkan; dessa hade för lång tid sedan skickat missionärer till Indien, hvaraf troligen uppstått den sägen att S:t Thomas der predikat kristendomen. En af dessa köpmän erbjöd sig frivilligt att tjena portugiserne som vägvisare, och den 24 april afseglade den lilla flottan från Malindi.

Öfverfarten var den lyckligaste de kunde önska; den 17 maj fingo de i sigte de höga bergen på den malabariska kusten, och tre dagar senare kastade de ankar vid Calicut, deras resas mål.

Vägen till Ostindien var öppnad: från den 17 maj 1498 daterar sig ett nytt skede i folksamfärdselns historia, och en ny framtid öppnades för österlandets folk. Men det lilla Portugal vann genom dessa upptäckter, och de eröfringar till hvilka de ledde, väldet öfver världshandeln, samt derigenom ett betydande inflytande öfver de europeiska staternas inre och yttre förhållanden.

Kamelens domesticering i Australien. De vattenlösa inre sträckorna af denna stora kontinent hafva hittills trotsat alla upptäcktsresandes bemödanden. Major Warburton, som nyligen företagit en expedition till det inre af landet, måste vända om, emedan hästarne som han medförde icke förmådde utihärda törsten. Han kom då på den tanken att anordna en ny expedition med kameler, och han medför denna gång sexton sådana djur. Försöket har hittills slagit särdeles väl ut; utom den betydande förtjensten att kunna utihärda törst och lifnära sig med de torra ökenväxterna, hvilka icke erbjuda hästen något bete, har kamelen ännu en amman, hvilken befunnits vara af högsta värde: han har injagat vildarne, hvilka hittills icke sett några andra djur än kenguruh och några europei-

ska husdjur, en sådan skräck att de icke vidare våga anfälla karavanerna.

En gammal karp. År 1872 dog den äldsta karp på jorden, d. v. s. så vidt vår bekantskap med detta intressanta djurslägte, vårt enda husdjur bland fiskarne, räcker. I en dam uti parken vid Chentilyr hade han sitt sista hemvist. Han hade för icke länge sedan blifvit inropad på en auktion för 1900 francs och dttflyttad från något annat gods, hvilket vi icke finna uppgifvet. Af hans historia erfara vi emellertid så mycket, att han var född 1498 på ett gods, som den tiden tillhörde comte de Cosses, en samtida med konung Frans den 1:ste. Han höll i längd 97 centimeter, något öfver 3 fot, och hans hufvud var alldeles mossslupet. Hans baneman blef en stor rofgrig gädda, som i hans sista hemvist öfverföll och dödade honom efter en fruktansvärd strid.

Qvinliga jurister. Miss Nettie Cronie har nyligen i Tiffin, staten Ohio, öppnat en juridisk byrå, och hennes syster, miss Florence Cronie, har likaledes erhållit rättighet att praktisera såsom advokat i Kinston, äfvenledes i staten Ohio.

Innehåll:

	Sid.
Svensk-norska mellaurikslagen	33.
Aschanti-folket	40.
Blick på pressen	46.
Strödda underrättelser:	
Portugisernas upptäcktsresor i Ostindien, m. m.	47.

Anmälan.

Prenumeration å **Samtiden** kan ske på alla postanstalter i riket äfven som i bokhandeln, samt i Stockholm på tidningsutdelningsställena. Priset för helt år 10 rdr, för halft år 5 rdr 50 öre, och för fjerdedels år 3 rdr, *postbefodringsafgiften till landsorten inberäknad.*

Obs. *Alla meddelanden rörande veckoskriften ställas till Expeditionen af Samtiden N:o 5 Clara Södra Kyrkogata 2 trappor upp.*